

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Prosiect Dysgu Rheoli Risgiau Arfordirol Fairbourne

Crynodeb Gweithredol

DYDDIAD CYHOEDDI: 19/12/2019

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN digidol 978-1-83933-529-7

Prosiect Dysgu Rheoli Risgiau Arfordirol Fairbourne

Awdur(on): Philip Bennett-Lloyd, Rachel Brisley, Susie Goddard, JBA Consulting a Steven Smith, Icarus

Adroddiad Ymchwil Llawn: Bennett-Lloyd, P, Brisley, R., Goddard, S a Smith S (2019), *Prosiect Dysgu Rheoli Risgiau Arfordirol Fairbourne*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru.

Mae'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilydd ac nid ydynt yn safbwyntiau Llywodraeth Cymru o reidrwydd.

I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch â:

Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

E-bost: RisgLlifogyddArfordirol@llyw.cymru

Crynodeb Gweithredol

1. Cefndir

1.1 Mae Fairbourne yn bentref bach yn ward Arthog yng Ngwynedd â thua 420 o eiddo preswyl a busnes. Lleolir y pentref wrth aber Afon Mawddach, ac fe'i datblygwyd i fod yn encil glan môr ar dir a oedd newydd ei adfer a'i amddiffyn tua diwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg a dechrau'r ugeinfed ganrif, ac mae datblygiadau bach wedi parhau hyd heddiw. Er bod pentref Fairbourne yn cael ei amddiffyn rhag y môr ar hyn o bryd ar ochr yr aber a'r arfordir, oherwydd y cynnydd yn lefel y môr, bydd y rhan fwyaf o'r pentref yn is na lefelau arferol y llanw uchel o fewn yr 50 mlynedd nesaf. Hefyd, mae peryglon o lifogydd dŵr daear a dŵr wyneb. O dan bolisiau'r Cynllun Rheoli Traethlin (SMP2) perthnasol ar gyfer yr ardal rhwng 2055 a 2105, mae'n bosibl y bydd angen i ran o'r pentref, os nad y pentref cyfan, adleoli neu wasgaru i rywle arall. Mae polisiau SMP2 yn adlewyrchu'r ddealltwriaeth na fydd yn gynaliadwy i amddiffyn Fairbourne mewn termau amddiffyn rhag llifogydd. Yr amcangyfrif gorau ar hyn o bryd yw y bydd hyn yn digwydd ymhen 40 i 50 mlynedd (2052 - 2062). Credir mai rhwng 2042 a 2072 yw'r ystod ansicrwydd. Mae'r dyddiadau hyn yn ymwneud ag amcangyfrifon o'r cynnydd yn lefel y môr, ac fe'u nodir fel ystod oherwydd yr ansicrwydd sy'n gysylltiedig ag amcangyfrifon newid yn yr hinsawdd. Mae goblygiadau'r polisiau hyn wedi creu pryderon sylweddol i'r gymuned leol, Cyngor Gwynedd a Llywodraeth Cymru.

1.2 Cynhaliwyd Prosiect Dysgu Fairbourne rhwng Hydref 2015 ac Awst 2018, gan ganolbwyntio ar yr effeithiau a'r materion sy'n wynebu cymuned Fairbourne ers mabwysiadu polisiau SMP2 a'u gweithredu'n barhaus. Dau brif amcan y prosiect ymchwil oedd:

- Adolygu a myfyrio ar effaith y polisi SMP2 a'r gweithgareddau ymgysylltu cysylltiedig ar gymuned Fairbourne hyd yn hyn;
- Gweithio ochr yn ochr â gweithgareddau ymgysylltu menter 'Fairbourne yn Symud Ymlaen' (FMF), mewn rôl "cyfaill beirniadol", gan ddarparu gwybodaeth a dysg i'r broses barhaus o gynllunio, ymchwilio, penderfynu a gweithredu gweithgareddau ymgysylltu yn Fairbourne.

Bydd y canfyddiadau o'r gwaith ymchwil yn cyfrannu at sylfaen dystiolaeth ehangach er mwyn helpu i gynllunio a gweithredu prosesau cymunedol a rhanddeiliaid mewn

sefyllfaoedd eraill yng Nghymru a'r DU lle mae cymunedau arfordirol yn wynebu perygl llifogydd.

- 1.3 Mabwysiadwyd SMP2 gan Gabinet Cyngor Gwynedd ym mis Ionawr 2013. Cafodd Cyngor Cymuned Arthog gyflwyniad ar SMP2 ar 1 Mai 2013. Roedd cyfle i randdeiliaid lleol fel Cyngor Tref Abermaw, Cyngor Cymuned Arthog a'r cyhoedd ymateb i fersiwn drafft o SMP2 trwy'r cyfryngau lleol ac mewn cyfarfod cyhoeddus, ond ni chafwyd unrhyw adborth ysgrifenedig gan y trigolion lleol. Fodd bynnag, mynegwyd a thrafodwyd pryderon yn y cyfarfod cyhoeddus, ac fe gafodd y safbwyntiau hyn eu cynnwys yn SMP2 a oedd yn cyfeirio at yr angen am drafodaeth a chynllunio manwl wrth weithredu'r polisïau.
- 1.4 Sefydlwyd Bwrdd Prosiect amlasiantaeth (Fairbourne yn Symud Ymlaen) yn 2013. Amcanion y Bwrdd oedd helpu'r gymuned i bontio tuag at adleoli hirdymor. Roedd egwyddorion y prosiect yn derbyn yr angen am newid ac yn seiliedig ar sicrhau hyfywedd y gymuned wrth ddarparu lle diogel i fyw, lle mae busnesau'n parhau i ffynnu a lle mae seilwaith a gwasanaethau sylfaenol yn cael eu cynnal. Wedyn, sefydlwyd Grŵp Gweithredu Cymunedol Fairbourne Facing Change (FFC) ym mis Chwefror 2014, yn rhannol fel ymateb uniongyrchol i'r sylw yn y cyfryngau a roddwyd i'r problemau adlinio yn Fairbourne.
- 1.5 Roedd methodoleg y gwaith ymchwil yn seiliedig ar ddull "prosiect dysgu". O ganlyniad, roedd modd dadansoddi camau gweithredu, a rhoi adborth arnynt, wrth iddynt ddigwydd yn hytrach nag ar ôl y digwyddiad fel sy'n digwydd gyda gwerthusiad. Hefyd, bwriad y dull gweithredu hwn oedd helpu i feithrin cysylltiadau da ac ymddiriedaeth â rhanddeiliaid er mwyn hwyluso newid parhaus a helpu i sicrhau canlyniadau adeiladol yn Fairbourne. Roedd yn fodd o fyfyrion ar brosesau (sut a phryd y cafodd pethau eu gwneud) ac effeithiau (beth oedd y canlyniadau) datblygu a gweithredu SMP2. Yn ogystal, helpodd i nodi meysydd ar gyfer arweiniad a chymorth pellach yn Fairbourne ochr yn ochr â materion â chymhwysiad ehangach a mwy strategol. Mae'r dulliau ac allbynnau ymchwil allweddol wedi'u dangos isod:-

Myfyrio ac Adolygu

Cwestiynau ymchwil

1. Sut mae polisiau Cynllun Rheoli Traethlin 2 wedi effeithio ar gymuned Fairbourne hyd yn hyn?
2. I ba raddau oedd y gymuned wedi cyfrannu at y broses o ddatblygu cynlluniau a pholisiau Cynllun Rheoli Traethlin 2?
3. Beth oedd ymateb cychwynnol cymuned Fairbourne i'r cynlluniau a nodwyd yng Nghynllun Rheoli Traethlin 2? Beth oedd y rheswm am hyn?

Dulliau ymchwil

Adolygiad llenyddiaeth

Mapio rhanddeiliaid
Deialog helaeth â chymuned Fairbourne
Arolwg o drigolion, cyfweiliadau â rhanddeiliaid a grwpiau ffocws
Adolygiad o weithgareddau'r wfan

Ailbynnau

Bwletin Dysgu 1: Myfyrio ac Adolygu (Awst 2016)
Adroddiad Interim (Mawrth 2017)

Asesiad cyfaiil beirniadol

Cwestiynau ymchwil

1. A yw gwaith llywodraethu / rheoli'r broses ymgysylltu a chynllunio barhaus yn addas i'r diben?
2. A yw'r broses ymgysylltu a'r gweithgareddau cysylltiedig yn llwyddo i ymgysylltu â'r gymuned gyfan? Sut mae'r gymuned yn cael ei diffinio?
3. I ba raddau y mae'r gymuned yn gallu ymgysylltu â gwybodaeth dechnegol, economaidd a pholisi'r Cynllun Rheoli Traethlin?
4. Beth yw'r gwersi allweddol a'r prif fanteision i Lywodraeth Cymru a Chyngor Gwynedd a beth fyddan nhw'n ei wneud yn wahanol mewn sefyllfaoedd tebyg yn y dyfodol?

Dulliau ymchwil

Adolygiadau llenyddiaeth (effeithiau economaidd-gymdeithasol a llywodraethu)

Deialog helaeth â chymuned Fairbourne

Adolygiad o weithgareddau'r wfan
Adolygiad o ddata economaidd-gymdeithasol

Mapio GIS o asedau seilwaith
Dadansoddiad o strwythurau llywodraethu

Ailbynnau

Asesiad economaidd-gymdeithasol (Hydref 2017)
Bwletin Dysgu 2: Llywodraethu ac Atebolrwydd (Ebrill 2018)
Adolygiad a Dadansoddiad o Seilwaith (Gorffennaf 2018)
Asesiad cyfaiil beirniadol (adroddiad terfynol, Chwefror 2019)

2. Prif Ganfyddiadau'r Prosiect

2.1 Roedd y cam Myfyrio ac Adolygu a Bwletin Dysgu 1 yn gwerthuso'r dulliau ymgysylltu dros bum cam:-

- Paratoi'r cynllun SMP2
- Archwiliad cyhoeddus o fersiwn drafft SMP2
- Fersiwn terfynol SMP2
- Effeithiau mabwysiadu SMP2 gan gynnwys sefydlu Fairbourne Facing Change (FFC)
- Cynllunio ar y cyd dilynol gan gynnwys esblygiad Fairbourne yn Symud Ymlaen (FMF).

Nodwyd tua deugain o bwyntiau dysgu ar sail pedair thema allweddol:-

- Dulliau ymgysylltu
- Llywodraethu a gwneud penderfyniadau
- Effaith ar y gymuned
- Adnoddau'r prosiect

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r prif bynciau sy'n cael eu harchwilio'n fanylach yn yr adroddiad hwn o dan bob un o'r themâu hyn.

<p style="text-align: center;">Dulliau ymgysylltu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pwysigrwydd ymrwymiad system gyfan • Dysgu gwersi neu dderbyn arweiniad gan eraill • Pennu cyllideb realistig • Adnabod eich rhanddeiliaid ac ymgysylltu mewn ffordd briodol • Datblygu ymddiriedaeth a pherthynas ag eraill. 	<p style="text-align: center;">Effaith ar y gymuned</p> <ul style="list-style-type: none"> • Effeithiau economaidd: gwerth eiddo, hyfywedd busnesau, twristiaeth, malltod datblygiadau a diffyg hyder • Iechyd a Llesiant: straen, pryder a materion yn ymwneud ag iechyd • Adnoddau cynllunio ac ymgysylltu: cynllunio ar y cyd • Capasiti cymunedau: ymrwymiad, datblygu/trefnu cymunedau; diben cyfunol a gwrthdaro cymunedol; materion dadleuol • Perthynas ag asiantaethau'r Llywodraeth a phartneriaethau: gwella cysylltiadau • Diddordeb a ffocws y cyfryngau • Datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth • Her gyfreithiol cymunedau • Monitro a lliniaru effeithiau.
<p style="text-align: center;">Llywodraethu a gwneud penderfyniadau</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cwestiynau allweddol a phryderon ynglŷn â herio'r data, diffyg dealltwriaeth • Eglurder rolau, cylchoedd gwaith a chyfrifoldebau • Materion yn ymwneud â phenderfyniadau i sefydlu Fairbourne yn Symud Ymlaen a Fairbourne yn Wynebu Newid, atebolrwydd a chymorth • Effaith unigolion a sefydliadau sydd wedi ymrwymo • Statws y Cynllun Rheoli Traethlin 2 • Materion lleol a strategol • Manteision llywodraethu da. 	<p style="text-align: center;">Adnoddau'r Prosiect</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ffynonellau a lefelau cyllid • Darparu gwasanaethau yn ehangach er mwyn lliniaru effeithiau • Dewisiadau modelau llywodraethu • Datblygu capasiti a chydweithredu • Cyfleu rolau, amseriad a dulliau.

- 2.2 Canolbwyntiodd yr ail Fwletin Dysgu ar lywodraethu ac atebolrwydd – maes oedd â diffyg eglurder trwy'r prosesau ymgysylltu a mabwysiadu SMP2 ond a ddaeth yn bwysicach wrth ddatblygu a sicrhau perchenogaeth dros lunio Prif Gynllun ar gyfer Fairbourne, er mwyn cyflwyno'r newidiadau helaeth a chymhleth sydd eu hangen i weithredu ar oblygiadau polisïau SMP2 i'r gymuned.
- 2.3 Cwblhawyd gwaith ymchwil i nodi nifer o astudiaethau a chyhoeddiadau perthnasol a allai helpu i lywio esblygiad model llywodraethu Fairbourne o gyfarfod cyntaf Bwrdd FMF yn 2013. Archwiliodd y materion a'r heriau sy'n wynebu FMF a nododd wersi ehangach ar gyfer rheoli addasiad arfordirol yng Nghymru a'r DU.
- 2.4 Amlygwyd 14 o bwyntiau dysgu, a rannwyd ar sail pedair thema a drafodwyd yng nghyfarfodydd bwrdd Fairbourne yn Symud Ymlaen a gydag unigolion allweddol, er mwyn datblygu dealltwriaeth o'r fframwaith llywodraethu presennol a'r ymyraethau a'r penderfyniadau sydd eu hangen o bosibl i ddatblygu proses y prif gynllun. Y pedair thema a nodwyd yn y bwletin oedd:-
- Perchenogaeth
 - Cysylltiadau
 - Rhagweld newid – pwyntiau a llwybrau penderfynu
 - Eglurder tymor byr, gweledigaeth hirdymor.
- 2.5 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, trwy ei phum Ffordd o Weithio gyda rhanddeiliaid, yn herio sut mae cyrff cyhoeddus yn darparu gwasanaethau, ac mae'n sylfaen gadarn ar gyfer yr effeithiau ehangach hyn. Hefyd, sefydlodd y Ddeddf Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus (PSBs) ar gyfer pob ardal Awdurdod Lleol yng Nghymru. Mae PSBs yn cynnwys sefydliadau sector cyhoeddus (Awdurdodau Lleol, Byrddau Iechyd ac Awdurdodau Tân ac Achub) ac maent yn gyfrifol am bennu amcanion llesiant lleol a drafftio cynlluniau llesiant lleol. Datblygodd swyddogaeth oruchwylio a chraffu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn trwy ei Is-grŵp Ymaddasu i Newid Hinsawdd. Cynhaliodd weithdy ym mis Gorffennaf 2018, a chyfarfod arall ym mis Medi 2018. Roedd

hyn yn cynrychioli cam cadarnhaol ymlaen i fynd i'r afael â rheoli newid amlasiantaeth a chymhleth yng nghyd-destun ymaddasu i newid hinsawdd.

- 2.6 Cwblhawyd astudiaethau ac adroddiadau eraill i gefnogi'n uniongyrchol y broses o gyflwyno Prif Gynllun Fairbourne a gwella ymgysylltiad gan randdeiliaid allweddol, yn enwedig y sector economaidd-gymdeithasol a'r sector cyfleustodau.
- 2.7 O ganlyniad i gyfranogiad yng Ngrŵp Economaidd-gymdeithasol FMF, lluniwyd adroddiad i ddarparu sylfaen dystiolaeth fwy eglur a gwybodaeth er mwyn cefnogi ymdrechion i sicrhau ymgysylltiad effeithiol gan randdeiliaid yn y sector hwn. Hefyd, roedd yr adroddiad hwn yn sylfaen ar gyfer asesiad effaith economaidd-gymdeithasol o'r Prif Gynllun. Mae'r canfyddiadau allweddol yn canolbwyntio ar sut y gallai effeithiau economaidd-gymdeithasol ac iechyd amrywio, gan ddibynnu ar i ba raddau roedd unigolyn yn agored i niwed eisoes; pwysigrwydd sicrhau bod cymunedau sy'n cael eu heffeithio yn derbyn gwybodaeth ac yn gallu mynegi barn am benderfyniadau a datblygiadau; ac i ba raddau y mae cymunedau'n mynd yn fwy neu'n llai cydlynus o ganlyniad i ddigwyddiadau gwirioneddol neu bosibl a allai arwain at effeithiau cadarnhaol neu negyddol.
- 2.8 Ar lefel fwy technegol, nodwyd bod deall cydnherthed ac addasrwydd cyfleustodau, trafnidiaeth a seilwaith cyhoeddus allweddol yn hollbwysig i ddeall llwybrau penderfynu a lefel yr ymgysylltiad sydd ei angen gan y sectorau hyn, gan gynnwys sut y gallai cynlluniau rheoli asedau effeithio ar y newidiadau hirdymor arfaethedig ar gyfer Fairbourne. Lluniwyd yr Adroddiad Seilwaith er mwyn helpu i ddatblygu'r Prif Gynllun ac archwilio dulliau ymgysylltu a llwybrau penderfynu critigol sy'n berthnasol i ddarparwyr cyfleustodau a seilwaith. Nodwyd llwybrau penderfynu cymhleth, gyda phob sefydliad yn wynebu gofynion buddsoddiad cyfalaf a gwariant gweithredol. Byddai'r amserlenni ar gyfer cynlluniau rheoli asedau yn wahanol ac ni fyddai pwyntiau penderfyniadau yn cyfateb. Byddai'r berthynas rhwng darparwyr cyfleustodau, boed yn gyflenwad trydan ar gyfer gweithfeydd trin neu orsafoedd pwmpio, dibyniaeth ar wasanaethau telathrebu neu dtrafnidiaeth, neu berchenogaeth a hawliau sy'n gysylltiedig ag asedau, yn

creu matrices cymhleth o ryngddibyniaethau. Mae'n bosibl nad yw llawer o'r rhain yn bwysig iawn ar hyn o bryd, ond byddent yn mynd yn bwysicach wrth i brosesau newid gael eu gweithredu neu wrth gyrraedd pwyntiau sbardun.

3. Canfyddiadau

3.1 Dyma ganfyddiadau cryno'r ymchwil weithredu:

- Roedd prosesau cyfranogi a gwerthuso ymchwil llywodraethu yn ymwneud â phentref Fairbourne yn eang, gan helpu i ddatblygu'r model llywodraethu arfaethedig presennol a gwerthusiad parhaus o swyddogaeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, ar gyfer Fairbourne ac er mwyn ymdrin â'i rôl wrth oruchwylio goblygiadau ehangach ymaddasu i newid hinsawdd.
- Roedd heriau'n seiliedig ar y sefyllfaoedd gwaethaf a allai godi, gan archwilio sut a phwy a allai fod yn atebol pe bai'r broses o gyflwyno'r Prif Gynllun yn dechrau darnio ac yn arwain at gostau i fusnesau, darparwyr gwasanaethau, rheoleiddwyr a'r gymuned. A oedd dull gweithredu "ymdrechion gorau" trwy fwrdd FMF heb gylch gorchwyl yn briodol o ystyried graddfa'r broblem a'r risgiau cysylltiedig?
- Pa mor barod oedd y Cyngor Cymuned i gyflawni swyddogaeth fel cynrychiolydd y gymuned a gweithredu fel llais ar ei rhan? Mae llawer o'r tensiynau rhwng FFC a Chyngor Cymuned Arthog wedi'u datrys, ac mae swyddogion ac aelodau Cyngor Gwynedd yn parhau i wneud cyfraniad gweithredol at gefnogi'r Cyngor Cymuned, gan ledaenu gwybodaeth a chymryd rhan mewn cyfarfodydd.
- Mae perchenogaeth o'r Prif Gynllun yn hollbwysig i'w lwyddiant. Gall drafftio cynllun ar wahân ymddangos yn haws ac yn gyflymach weithiau, ond mae'n rhaid sicrhau bod y cynllun yn "eiddo" i'r gymuned yn hytrach na'i fod wedi ei orfodi arni. Bydd gan bob un o'r trigolion ddealltwriaeth bersonol o'r hyn y mae'r cynllun yn ei olygu iddynt a sut y gallant ymateb iddo.

- Deall seilwaith – dysgu am y seilwaith sy'n bresennol yn Fairbourne, sut mae'n cael ei reoli a'r gwendidau posibl wrth gynllunio ar gyfer olyniaeth. Bydd y ddealltwriaeth hon yn helpu i gynnwys darparwyr yn y broses o ddatblygu'r Prif Gynllun a chyfrannu at y gwaith o ddadansoddi llwybrau penderfyniadau critigol a fydd yn hollbwysig i lwyddiant y cynllun.
- Roedd prosesau ymgysylltu â'r sectorau economaidd-gymdeithasol (gan gynnwys busnesau lleol) yn araf, a gallai ystod o ymdrechion, gan gynnwys datblygu'r asesiad economaidd-gymdeithasol, fod wedi helpu i dargedu camau gweithredu yn y dyfodol.
- Mae natur gymhleth llwybrau penderfynu a sut i gynrychioli nifer fawr o senarios wedi bod yn destun trafod gydol yr adolygiad o lywodraethu. Gobeithir y bydd dysgu ffurfiannol llwyddiannus yn golygu bod y pwnc hwn yn cael ei ddatblygu, gyda sefydliadau ac unigolion o'r holl rhanddeiliaid allweddol yn cyfranogi ac yn datblygu dealltwriaeth well o sut mae'r llwybrau penderfynu niferus yn rhyngweithio, a'r angen iddynt alinio er mwyn cyflwyno'r Prif Gynllun.
- Mae cynllunio ar gyfer olyniaeth yn mynd yn bwysicach wrth i'r prosiect fynd rhagddo. Gall dyfodol y prosiect fod yn fregus os ydym yn dibynnu ar nifer fach o unigolion hynod wybodus, o bosibl mewn sefydliadau sydd â llawer o gyfrifoldebau eraill yn ogystal â'r gwaith hwn. I fynd i'r afael â hyn, mae angen datblygu dealltwriaeth fwy eglur o bwysigrwydd goruchwyliaeth sefydliadol dda a dulliau llywodraethu cadarn. Gobeithir y bydd y gwaith parhaus gyda'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Lleol, a'r gwaith mewnol rhwng sefydliadau'r rhanddeiliaid, yn helpu i leihau'r perygl arwyddocaol hwn.

4. Gwersi a Ddysgwyd

- 4.1 Ar gyfer prosiectau ymchwil tebyg yn y dyfodol, roedd yr ystod o ddulliau ymchwil wedi cyfuno tystiolaeth annibynnol â safbwyntiau unigol a phenodol, gan ddarparu gwybodaeth bwysig am ganfyddiadau trigolion a'r rhanddeiliaid sy'n ceisio eu cefnogi. Fel cyfaill beirniadol, roedd yn bwysig dod i adnabod y gymuned, ond hefyd ymddwyn yn ddiduedd ac yn wrthrychol trwy'r amser.

Roedd angen llawer o amser ar gyfer ymgysylltu ac arsylwi – roedd amser a deialog wyneb yn wyneb yn hanfodol.

4.2 O safbwynt gwersi ar gyfer Fairbourne yn benodol, adeg yr adroddiad, roedd FMF yn parhau i fod yn grŵp cyfunol heb unrhyw gylch gorchwyl wedi'i sefydlu'n ffurfiol. Un o argymhellion yr adolygiad cyffredinol o lywodraethu oedd bod angen drafftio'r cylch gorchwyl a sicrhau ymrwymiad iddo gan yr holl bartïon perthnasol er mwyn helpu i egluro swyddogaethau a chyfrifoldebau. Yn ogystal, roedd angen i'r Prif Gynllun fod yn fwy gweledol ac yn seiliedig ar gynllun ymgysylltu a gytunwyd, gan sicrhau bod y gymuned gyfan yn gallu darparu mwy o allbwn a helpu i ddeall y ffactorau cymhleth a heriol o safbwynt technegol sydd ar waith. Roedd angen i ddarparwyr cyfleustodau a seilwaith ymgysylltu'n well â phroses y prif gynllun a'r gwaith o ddatblygu llwybrau penderfynu. Mae hyn yn berthnasol i ddarparwyr gwasanaethau cymdeithasol, iechyd a llesiant hefyd. Mae cynllunio ar gyfer olyniaeth yn hollbwysig i lwyddiant y prosiect hwn. Rydym yn gwybod er sicrwydd y bydd sefydliadau'n newid, bydd pobl yn symud ymlaen a bydd gwybodaeth yn datblygu yn ystod oes y Prif Gynllun. Mae angen ystyried y perygl o ddibynnu gormod ar nifer fach o bobl ar gyfer llwyddiant y Prif Gynllun.

4.3 Gellid cymhwyso gwersi yn fwy eang, yn enwedig os yw polisiau SMP2 o ddim ymyrraeth weithredol neu adlinio a reolir (neu adolygiadau o'r polisiau hyn) yn effeithio ar gymunedau neu'n cynrychioli newid o gyfeiriad polisi blaenorol. O dan amgylchiadau o'r fath, mae angen archwilio prosesau a chanlyniadau llunio a gweithredu polisiau yn fanylach er mwyn llywio sut i ymgysylltu â'r cymunedau hyn a rhanddeiliaid ehangach sy'n cael eu heffeithio gan y polisiau hyn. Dylid adolygu canllawiau ymgysylltu ar Gynlluniau Rheoli Traethlin sydd eisoes wedi'u cyhoeddi er mwyn ystyried hyn. Mae llywodraethu a phenderfyniadau wedi datblygu'n feysydd pryder allweddol. Mae prosiect Fairbourne wedi bod yn arloesol iawn ar sawl ystyr, ac mae'r gwersi a ddysgwyd wedi bod yn esblygu'n gyson. Er bod SMP2 wedi sbarduno'r prosesau rheoli newid sydd ar waith, roedd y mandad yn

llawer ehangach na dulliau rheoli risgiau arfordirol traddodiadol. Mae'n ymwneud â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, cynllunio ar gyfer llesiant a rôl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae angen rhoi mwy o ystyriaeth i rôl weithredol bosibl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus wrth oruchwylio a hyrwyddo cynlluniau ymaddasu i newid hinsawdd yn gyson ledled Cymru.